

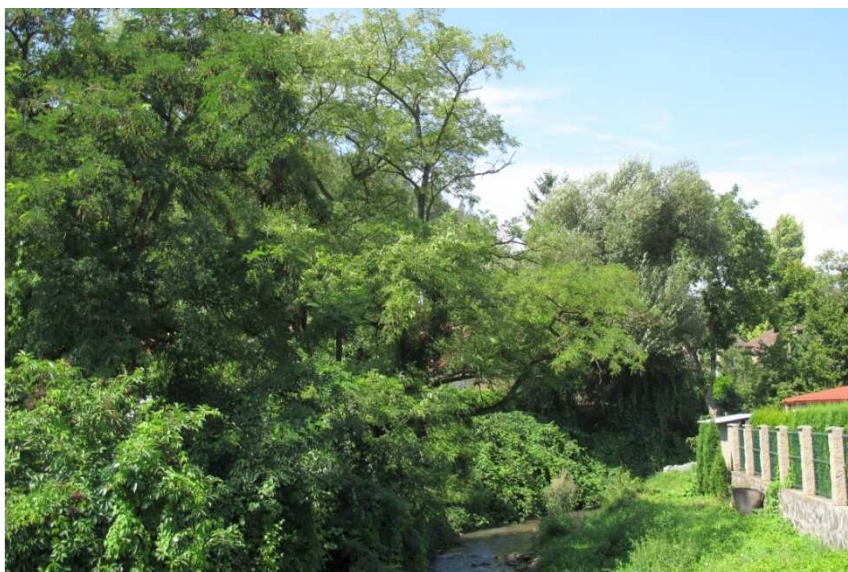
Nejčastější nepůvodní dřevina v údolích pražských potoků? Trnovník akát.

Úžasný strom k invazi přímo předurčen

Trnovník akát je krásnou dřevinou. Svými až skoro černými pokroucenými větvemi a prohnutými kmeny působí tajuplně a každé jaro nás dokáže uchvátit bílými hrozny sladce vonících květů. Akát se může pyšnit spoustou skvělých vlastností. Na pěstování je nenáročný, má schopnosti zpevňovat volnou půdu (a to i na místech a v podmínkách, kde by žádný jiný strom nerostl), jeho dřevo je pevné, tvrdé, trvanlivé a vysoce výhřevné, dobře odolává různým patogenům, rychle roste a jako medonosnou dřevinu si jej oblíbili včelaři. Toto všechno jsou důvody, proč u nás býval dříve hojně vysazován. Pěstoval se jako okrasná dřevina v botanických zahradách, v parcích, stromořadích a hojně jej vysazovali i lesníci. U nás se jím často zpevňovaly prudké skalnaté nebo suťové stráně kolem větších řek a také železniční násypy. Jeho domovina leží v Severní Americe a na naše území se dostal ke konci 19. století.

K podmínkám prostředí je tedy velmi tolerantní. Snáší zamokřené i suché, živinami bohaté i chudé půdy. Na území, kde je nepůvodní, invaduje jak přirozenou a polopřirozenou vegetaci, tak narušované i opuštěné plochy ve městech, v okolí stavenišť, skládky a výsypky. Dává přednost otevřeným, osluněným stanovištím. Nebezpečí představuje především pro stepní lokality a písčiny. Do lužních lesů zasahuje jen okrajově. V teplejších oblastech se ale hojně šíří do přirozených společenstev světlých lesů – hlavně teplomilných doubrav a borů. Všude, kam pronikne a kde se mu dobře daří, vytváří porosty dosti odlišné od přirozených společenstev. Akátiny jsou sice světlé, stejně jako třeba doubravy, podrost je však druhově chudý a převládají v něm rostliny živinami bohatých stanovišť, například kopřiva dvoudomá nebo vlaštovičník větší. Má totiž na kořenech hlízkové bakterie, které fixují dusík a stanoviště tak silně eutrofizuje. Navíc do okolí vylučuje alelopatické látky, které by měly inhibovat klíčení a růst jiných rostlin. Toto však zatím nebylo ve volné přírodě plně potvrzeno.

Akát se také dobře šíří, a to převážně pomocí větru, ale i vodou a s živočichy (pomocí semenožravých ptáků). Velmi dobře zmlazuje a rozšiřuje se i podzemními výběžky, které mohou dorůst přes 20 m.

Obr. 1. Trnovník akát rostoucí na břehu Radotínského potoka u Tachlovic (Autor fotografie: Adam Veselý).

Jak je akát rozšířen v okolí pražských potoků?

V létě roku 2014 probíhalo v rámci projektu Ekocentra Koniklec s podporou grantu Hlavního města Prahy mapování invazních druhů rostlin podél malých vodních toků v okolí Prahy. Mapování bylo zaměřeno na zjištění rozšíření těch „nejproblémovějších“ invazních rostlin. Botanici prozkoumali více než 160 říčních kilometrů všech levostranných přítoků Vltavy a jednoho přítoku Berounky v Praze. Mapovalo se od Únětického potoka s ústím u Roztok u Prahy na severu po Radotínský potok ústící v Radotíně na jihu. U každého potoka věnovali pozornost všem přítokům a prošli a prozkoumali i jejich břehy.

Z výsledků mapování jasně vyplývá, že mezi sledovanými nepůvodními dřevinami figuruje trnovník akát jako jasný vítěz. V zájmové oblasti byl zaznamenán celkem na 389 lokalitách a to v povodích všech sledovaných potoků. A nejednalo se pouze o náhodné jednotlivé výskyty, dost často vytvářel bohaté porosty o více než 100 exemplářích.

Obr. 2. Na snímku lze vidět, jak akát zdatně zmlazuje z kořenů. Snímek byl pořízen ve Slivenci kousek od potoka Vrutice (Autor fotografie: Ladislava Paštová).

Co se bude s výsledky mapování dále dít a něco málo o obtížnosti likvidace druhu

Hlavním výstupem našeho projektu jsou mapy rozšíření druhů, které bude dále využívat Odbor ochrany prostředí a Oddělení péče o zeleň magistrátu města Prahy, jemuž budou naše zjištění sloužit jako podklady pro další nakládání s těmito druhy.

Likvidace akátu a hlavně jeho větších porostů je dost komplikovaná a časově náročná. Primárně je důležité soustředit se na jeho včasné odstraňování v rezervacích a na ochránářsky cenných územích. Snadno zmlazuje z pařezů i kořenů, a proto se řezné plochy musí zatírat herbicidem. Účinnost je ale i tak jen zhruba na 60 %. Lepším řešením je řezat jej na vysoký pařez. Akát se z pahýlu bude snažit znovu obrazit, opět se proto musí zatírat herbicidem. Netvoří už ale téměř žádné kořenové výmladky a účinnost je tak až 100 %. Podrobněji popsané metody naleznete v materiálech uvedených mezi zdroji na konci textu. Informace o tom, jak při nález akátu, ale i jiného invazního druhu můžete sami postupovat, najdete na webových stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny: <http://invaznidruhy.nature.cz/co-delat-kdyz/nalez-invazniho-druhu/>.

Obr. 3. Velké nebezpečí představuje akát pro stepní lokality. Na obrázku je menší akátina v blízkosti vzácných společenstev suchých trávníků v okolí Plumlova (Autor fotografie: Veronika Kalníková).

Zdroje

Jurek V. (2014): Můj přítel akát. *Veronica* 2: 10–12.

Kolbek J., Vítková M. & Větvíčka V. (2004): Z historie středoevropských akátin a jejich společenstev. *Zprávy České Botanické Společnosti* 39: 287–298.

Lhotská M. [ed.] (1987): *Ako sa rozmnožujú a rozširujú rastliny*. Obzor, Bratislava.

Mlíkovský J. & Stýblo P. [eds] (2006): *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Český svaz ochránců přírody, Praha.

Pyšek P. & Tichý L. [eds] (2001): *Rostlinné invaze*. Rezekvítek, Brno.

Vítková M. (2011): Péče o akátové porosty. – *Ochrana přírody* 6: 7–12

<http://www.invaznirostliny.cz/druhy/akat-trnovnik>

Autor: Mgr. Veronika Kalníková